

DAWID ROGACZ

FILOZOFIA EKSPERCKA – NIEAKADEMICKA KONTROFENSYWA FILOZOFII?

ABSTRACT. Dawid Rogacz, *Filozofia ekspercka – nieakademicka kontrofensywa filozofii?* [Expert philosophy: non-academic counteroffensive of philosophy?], edited by Z. Drozdowicz, S. Sztajer, „Człowiek i Społeczeństwo”, vol. XXXIX, Poznań 2015, pp. 101-111. Adam Mickiewicz University Press. ISBN 978-83-64902-08-6, ISSN 0239-3271.

This article is the first Polish presentation of the project of expert philosophy, perceived as a non-academic response to the contemporary crisis of humanities. In the field of metaphilosophy and methodology, expert philosophy tries to cooperate fruitfully with science and market, coming across fundamental research of economy and management studies. Referring to the Sophistic movement, it wants to return to the practical dimension of logic and philosophical ethics. Its crucial issue is how to describe expert knowledge, what is reflected in the didactics.

Dawid Rogacz, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Instytut Filozofii, ul. Szamarzewskiego 89, 60-568 Poznań, Poland

Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie koncepcji uprawiania filozofii zwanej „filozofią ekspercką”, mającej stanowić odpowiedź na kryzys filozofii oraz debaty publiczne na temat losów humanistyki. Artykuł ten referuje to, co pod tym pojęciem rozumieją uprawiający ją czynnie filozofowie-eksperci, a także analizuje, co w obrębie tego projektu mogłoby się jeszcze mieścić: są to sugestie, postulaty i prowokacje, których słuszność pokaże przyszłość. Nie oznacza to wszakże, iż artykuł ten można uznać za manifest – stanowi on raczej pierwszą systematyczną wykładnię projektu filozofii eksperckiej na gruncie polskim.

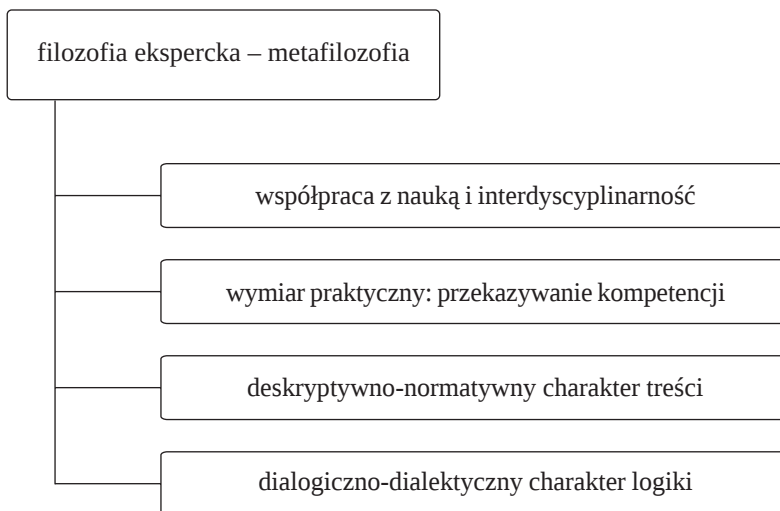
1. Filozofia ekspercka – metafizyka i metoda

Instytucjonalny kryzys filozofii, przejawiający się próbami zamykania instytutów filozofii lub wprowadzania opłat za studiowanie filozofii jako drugiego kierunku oraz spłyconą debatą na temat losów polskiej humanistyki, której to właśnie filozofia jest kozłem ofiarnym, był bez wątpienia poprzedzony wewnętrznym kryzysem samej filozofii. Zaczynanie od nowa zawsze było pasją filozofów; wystarczy wspomnieć Kartezjusza i Kanta, a u progu XX wieku – Wittgensteina i filozofię analityczną oraz Husserla i fenomenologię. Żaden z tych przewrotów nie prowadził jednak do istotnej zmiany w utrzymującym się od Arystotelesa wizerunku filozofii pierwszej, uprawianej niezależnie od nauk, mocą filozoficznego wglądu, mającego w skrajnym przypadku fundować prawomocność samej nauki. Faktycznie jednak nauka stopniowo okradała filozofię z jej klasycznych problemów. Logika uległa matematyzacji, koncepcje czasu i przestrzeni stały się echem dokonań fizyki, zaś kognitywistyka zaczęła eksperymentalnie badać poznanie (nie tylko ludzkie). Większość filozofów nie dopuszczała do siebie myśli o kresie klasycznej filozofii, odczuwała lęk, czytając odpowiedzi na – z pozoru odwieczne – pytania ludzkości. Pozostali, czyli pozytywiści, zapragnęli uczynić z filozofii wyłącznie logiczną analizę składni języka nauki, lecz sposób, w jaki to czynili, spotykał się z powszechnym sprzeciwem. Relacja podległości względem nauki nie okazała się bowiem wcale lepsza od klęski filozofii w otwartej walce z nauką – w obu przypadkach po samodzielnej filozofii zostawały tylko wspomnienia. W rezultacie można dziś spotkać dwie prawie wykluczające się grupy filozofów: jedna to naukowcy, a druga to twórcy wciąż tak, jakby nauki nie było, bądź, w najlepszym razie, spóźnieni w stosunku do jej ustaleń niczym Hegłowska sowa Minerwy.

Przedstawiony tu wizerunek filozofii jest celowo uproszczony. Zasłona milczenia została opuszczona oczywiście na bujnie rozwijającą się filozofię normatywną – filozofię polityczną, filozofię prawa, filozofię ekonomii, bioetykę i estetykę. Oddzielenie ich od pozostałej części filozofii jest jednak dotkliwie: czasy, w których metafizycy byli także wielkimi etykami, bezpowrotnie minęły. Projekt filozofii eksperckiej stara się zaradzić tym słabościom. Po pierwsze bowiem, filozofia nie zamierza rywalizować z nauką ani jej służyć: relacja, która łączy filozofię z nauką, jest relacją partnerstwa. Filozof-ekspert chętnie korzysta z ustaleń nauk, przede wszystkim kognitywistyki, ekonomii, psychologii i socjologii. Jego autonomiczność wyraża się w tym, iż podchodzi do ich ustaleń w sposób kompleksowy oraz interdyscyplinarny,

łącząc je tylko wtedy, gdy mimo stosowania różnych metod interpretują one ten sam przedmiot badań; ponadto rozpatruje w obrębie tej syntezy sobie właściwe, najczęściej najogólniejsze i niepodejmowane przez nauki szczegółowe zagadnienia. Po drugie, filozof-ekspert nie jest teoretykiem, lecz praktykiem. Jego celem jest przekazanie określonych umiejętności tym, którzy wyrażają na to zapotrzebowanie i są skłonni mu za to zapłacić. Naturalnie nasuwają się tu aluzje do sofistów i renesansowych *dilletanti*. Można więc filozofię ekspercką określić mianem „ruchu neosofistycznego”. Nie przypadkiem terminy „sofista” i „dyletant” mają dziś negatywne konotacje, zostały bowiem tak ocenione z perspektywy Platońskiej wizji filozofii jako czystej teorii, oglądu pozaświatowych idei. Po trzecie, w treściach prezentowanych przez filozofa-eksperta zbiegają się pierwiastki deskryptywne i normatywne. Analiza mechanizmów poznawania czy technik prowadzenia rozmów stanowi podstawę konkretnych dyrektyw praktycznych. Za jej uzupełnienie mogą jednak posłużyć konkretne etyki zawodowe. Po czwarte, logice zostaje przywrócony jej pierwotny, dialogiczno-dialektyczny charakter. W niczym nie przypomina ona skrajnie sformalizowanej teorii modeli, pozostaje bowiem blisko retoryki i erystyki, mało popularnych subdyscyplin filozofii. Nawiązanie do sofistów jest ewidentne także i w tym miejscu.

Wykres 1. Filozofia ekspercka jako odpowiedź na kryzys filozofii

Źródło: opracowanie własne.

Wobec tak szumnych deklaracji metafizycznych warto zapytać o sposób ich realizacji, czyli metodologię filozofii eksperckiej. Jak sugeruje tytuł artykułu, praca filozofa-eksperta jest z gruntu nieakademicka. Mówiąc wprost, polega ona na organizowaniu szkoleń mających na celu przekazanie treści i naukę umiejętności podnoszących kompetencje zawodowe osób szkolonych. Adresatem szkoleń są przede wszystkim biznesmeni i pracownicy dużych firm świadczących usługi, główny target rynku szkoleniowego. Szkolenia filozoficzne przeprowadzane są także np. wśród policjantów, nic więc nie stoi na przeszkodzie, by pozostali funkcjonariusze publiczni, w tym nauczyciele, zostali nimi objęci. W trakcie szkoleń obok wykładu określonych treści pojawiają się zadania aktywizujące: interpretacja materiału wizualnego, analizowanie przypadków (*case study*), wybór linii argumentacji. Można zapytać: skąd zapotrzebowanie na szkolenia filozoficzne? Są tego dwie przyczyny. Po pierwsze, zgodnie z krzywą podaży i popytu po okresie bujnego rozwoju psychologii biznesu czy psychologii reklamy oraz przyswojeniu ich ustaleń spadło zapotrzebowanie na szkolenia o tym profilu. Po drugie, w najnowszej teorii zarządzania i marketingu pojawił się trend prowadzenia badań podstawowych, takich jak antropologia organizacji czy knowledge management. Antropologia organizacji rozpatruje nawet próby radykalnego zerwania z dotychczasową tradycją ekonomii i zarządzania, takie jak ekonomia daru, pytając o wyłaniający się z nich sens pojęć sieci społecznej czy dobra wspólnego¹. Kluczowymi problemami zarządzania wiedzą, włączanymi w obręb jego definicji, są rozwój i transfer wiedzy oraz internalizacja norm społecznych². Warto wspomnieć także o nurcie zarządzania kompetencjami, który podejmuje problematykę rozwoju osobistego, profilu lidera, a nawet inteligencji emocjonalnej³.

Nie należy jednak utożsamiać projektu filozofii eksperckiej z doradztwem filozoficznym. Doradztwo filozoficzne jest, po pierwsze, bliższe psychologii niż filozofii, można je wręcz traktować jako szczególnego rodzaju psychoterapię; po drugie, zasadniczo kieruje się je do jednostki, dotyczy więc

¹ D. Jemielniak, M. Kobus, *Ekonomia daru i społeczności otwartej współpracy – nowe kierunki badań społecznych*, „E-mentor” 4(56)/2014.

² D. Jemielniak, J. Kociatkiewicz, *Knowledge Management: Fad or Enduring Organizational Concept?*, w: D. Jemielniak, J. Kociatkiewicz (red.), *Handbook of Research on Knowledge – Intensive Organizations*, IGI Global Press, Hershey – New York 2008, ss. 552–561.

³ G. Filipowicz, *Zarządzanie kompetencjami – perspektywa firmowa i osobista*, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2014; T. Oleksyn, *Zarządzanie kompetencjami. Teoria i praktyka*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006.

ono jej osobistych (egzystencjalnych) problemów; po trzecie, formą owego doradztwa/terapii jest zwykle rozmowa o kwestiach światopoglądowych czy szerzej: przedyskutowywanie poglądów klienta. Doradztwo filozoficzne nigdy nie zakłada wykształcenia pewnych kompetencji (zawodowych, społecznych) jako rezultatu terapii, co stanowi podstawowy cel szkolenia eksperckiego. Potwierdzeniem różnic zachodzących pomiędzy tymi dwoma projektami są deklaracje samych przedstawicieli doradztwa filozoficznego. Jak pisze Tadeusz Bartoś, jeden z pierwszych w Polsce reprezentantów tego sposobu uprawiania filozofii:

By zrozumieć samego siebie, własne życie, potrzeba niekiedy, obok religii czy psychologii, także namysłu filozoficznego. Temu zaradzić ma filozoficzne doradztwo. To nowa forma konsultacji, która, trochę podobnie jak psychoterapia, chce być pomocna w trudnej sztuce godnego życia⁴.

Oczywiście filozof-ekspert może w tych sprawach doradzać swoim klientom: konflikty światopoglądowe bądź trudności w życiu osobistym wpływają bowiem niewątpliwie na jakość wykonywanej pracy.

2. Filozofia ekspercka – warstwa przedmiotowa

Wśród treści prezentowanych przez filozofa-eksperta znajdują się w pierwszej kolejności treści dotyczące poznania, czerpiące ze skarbca współczesnej epistemologii i kognitywistyki. Świadomość tego, jak pracują ludzki umysł i zmysły, może mieć decydujący wpływ na to, jakie działania podejmiemy w przyszłości. Oto kilka przykładów. Znając rozkład punktów fiksacji wzroku, wiemy, na jakie miejsca naszego ogłoszenia (reklamy) zwróci w najkrótszej chwili uwagę klient. Wiedząc, iż w przypadku ludzkiego umysłu procesy percepcji wzrokowej i ewaluacji, mającej charakter kategoryzacji, są nierozłączne, zupełnie inaczej poprowadzimy rozmowę kwalifikacyjną. Znając, tym razem także na podstawie ankiet, zasadę handicapu, będziemy wiedzieć nie tylko to, że, ale i dlaczego w interesie każdej firmy leży działalność charytatywna, a każdej osoby starającej się o stanowisko – zaangażowanie w wolontariat i życie rodzinne. Wspomnianym policjantom bez wątplenia w trakcie przesłuchań przydałyby się ustalenia kognitywistów dotyczące mechanizmów tworzenia konfabulacji i uzupełniania luk w naszej

⁴ Strona internetowa Tadeusza Bartosia: <http://tadeuszbartos.pl/03/index.html> [30.12.2014].

wiedzy⁵. Obok pojedynczych tropów, mających mniej lub bardziej ograniczone zastosowanie praktyczne, wskazane będzie także przekazywanie wiedzy o charakterze bardziej podstawowym, istotnej z punktu widzenia rozwoju kompetencji eksperckich, jak choćby teorii inteligencji społecznej Howarda Gardnera czy Jonathana Haidta teorii racjonalności ograniczonej przez emocje. Ostatecznego wyboru treści dokonuje jednak prowadzący szkolenie.

Jednym z kluczowych zagadnień filozofii eksperckiej jest charakterystyka wiedzy eksperckiej. Tematyka ta stała się przedmiotem ożywionej dyskusji w ramach amerykańskiej epistemologii lat 70. i 80. XX wieku. Zdaniem Michaela Polanyiego większa część naszej wiedzy ma charakter niejawnny (*tacit knowledge*), co oznacza, że postępujemy według reguł, których nie jesteśmy świadomi (*we can know more than we can tell*)⁶. Wiedzą niejawną i ukrytą jest w znacznej mierze wiedza proceduralna, tj. *know-how* Gilberta Ryle'a: wiedza-jak (jeździć na rowerze, grać w szachy itp.), przeciwstawiona propozycjonalnej wiedzy-że⁷. Nieprzypadkowo ukuty przez Ryle'a termin ma dziś znaczenie techniczne, oznaczając strzeżoną informację handlową o aplikowalnych, innowacyjnych i przynoszących zyski rozwiązaniach. Z czasem zrodziły się pytania na temat tego, jak powstaje wiedza niejawna, czy i w jaki sposób można ją wytworzyć, a wreszcie: jakie transformacje zachodzą między wiedzą ukrytą i jawną. Bazując na epistemologii Polanyiego, Hubert i Stuart Dreyfus przedstawili pięciostopniowy model nabywania umiejętności:

- nowicjusz – sztywno i bezkrytycznie trzyma się podanych mu reguł,
- początkujący – maksymy nabierają dla niego charakteru sytuacyjnego,
- kompetentny – postępuje według reguł, które sam zaczyna tworzyć, w zależności od sytuacji i zawsze z uwagi na oczekiwany rezultat,
- biegły – decyzje podejmuje na podstawie własnych wieloletnich doświadczeń oraz zrozumienia fenomenu, rezultat zaś nie podlega deliberacji,
- ekspert – jego decyzji nie poprzedza żadne rozumowanie, mają one charakter intuicyjny, spontaniczny i pozbawiony wysiłku⁸.

⁵ M. Reuter, *Kognitywistyczne ujęcia konfabulacji: podejście pamięciowe vs. epistemiczne*, „Studia z Kognitywistyki i Filozofii Umysłu” 1(6)/2012.

⁶ M. Polanyi, *The Tacit Dimension*, University of Chicago Press, Chicago 1966, s. 4.

⁷ G. Ryle, *Knowing How and Knowing That*, „Proceedings of the Aristotelian Society” 46/1945–1946, ss. 1–16.

⁸ H.L. Dreyfus, S.E. Dreyfus, *Mind Over Machine: The Power of Human Intuition and Expertise in the Era of the Computer*, The Free Press, New York 1986, s. 50.

Ustalenia te wywołały z jednej strony entuzjazm co do możliwości bezwysiłkowej pracy umysłu, z drugiej – pesymizm co do sposobu przekazywania tej wiedzy. W nurt ten wpisują się bestsellery w stylu *Blink. The Power of Thinking without Thinking* [Błysk. Potęga przeczucia] Malcolma Gladwella, a także prace niektórych ekonomistów, np. *Pułapki myślenia* Daniela Kahnemana. Roztaczana przez nie wizja ludzkiego umysłu stanowi, że decyzje podejmowane w afekcie (pod wpływem chwili) zawsze przynoszą lepsze rezultaty niż decyzje przemyślane. Niespójność i jednostronność tych stanowisk wywołała krytykę filozofów, m.in. Michaela Dummetta. Pogląd ten stał także w sprzeczności z faktem, że wiedzę ekspercką jakoś się jednak przekazuje. Rażący był także indywidualizm ujęcia, zupełnie pomijający czynniki społeczne. W odpowiedzi na te zarzuty Ikujiro Nonaka i Hirotaka Takeuchi w *Kreowaniu wiedzy w organizacji* przedstawili koncepcję tworzenia i upowszechniania wiedzy na drodze społecznych interakcji między wiedzą ukrytą i dostępną. Omówiona przez nich „spirala wiedzy” obejmowała następujące etapy:

1. Socjalizacja – wykorzystywanie na drodze asocjacji i ekstrapolacji zasad rządzących obserwowalnymi procesami zachodzącymi w otoczeniu w celu rozwiązania problemu (etap niejawny).

2. Eksternalizacja – werbalizacja odkrycia, głównie za pomocą metafor.

3. Kombinacja – wyjaśnienie odkrycia w ramach zespołu badawczego oraz wpasowanie go w całość dotychczasowej wiedzy z danej dziedziny.

4. Internalizacja – rozpowszechnienie odkrycia do tego stopnia, że przestaje ono stanowić przedmiot dalszych dociekań. Kolejne pokolenia posługują się nim naturalnie. Może ono też stanowić podstawę kolejnych odkryć (etap niejawny)⁹.

Wydaje się zatem, że dopiero zmiany w filozofii i teorii zarządzania umożliwiły pojawienie się filozofii eksperckiej, wychodzącej przeciw od możliwości przekazania kompetencji poznawczych.

Drugim szczególnym obszarem badawczym wykorzystywanym przez filozofię ekspercką jest teoria ekonomii. Nie idzie tu bynajmniej o wtajemniczanie biznesmenów w tajniki prawa rosnących przychodów – znają się na tym nazbyt dobrze, jeśli stać ich na zatrudnienie filozofa-eksperta. Mówiąc o filozoficznych pożytkach z teorii ekonomii, mam na myśli przede wszystkim teorię decyzji, ściśle związaną z teorią gier, oraz teorię racjonalności ekonomicznej. Pożyteczne, zarówno dla wyrobienia sobie opinii

⁹ I. Nonaka, H. Takeuchi, *The Knowledge-creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*, Oxford University Press, Oxford 1995, ss. 56–94.

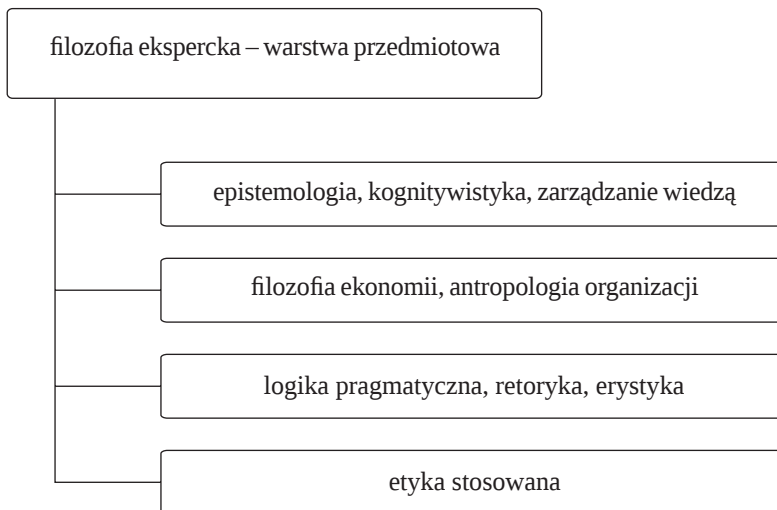
o pracownikach, jak i ustalenia strategii marketingowych, będzie zrozumienie napięcia między dwiema skrajnymi koncepcjami racjonalności: *homo oeconomicus* Adama Smitha a „człowiekiem realnym” Alfreda Marshalla. Warto wiedzieć, jak możliwości obliczeniowe, czas i dostęp do informacji wpływają na racjonalność naszego wyboru. Warto poznać zalety i wady ujęć racjonalności jako maksymalizacji korzyści bądź spójności w zakresie wyboru. Można także sproblematyzować kategorie sposobu pomiaru pracy i kapitału oraz podjąć problem pomiaru uznania. Można wreszcie podjąć tematy z pogranicza ekonomii i etyki, takie jak teoria współczynnika tolerancji w ramach teorii negocjacji. Przypominam przy tym, że są to jedynie przykładowe zagadnienia, które może poruszyć i od których może wyjść filozof prowadzący szkolenie dla biznesmenów i pracowników firm.

Nie mniej ważnym blokiem zagadnień są te związane bezpośrednio z logiką, technikami argumentacji, erystyką oraz retoryką. Głównym polem, na którym można wykorzystać wymienione dziedziny, jest teoria negocjacji. Pisząc wcześniej o przywróceniu dialogiczno-dialektycznego charakteru logiki, miałem na myśli właśnie ów powrót do traktowania logiki jako narzędzia wykazywania niespójności poglądów przeciwnika i doprowadzania do uznania przez oponenta korzystnych dla siebie tez. Jest to dalekie od dominującego spojrzenia na logikę, traktującego ją jako teorię systemów logicznych i modeli, będących częścią matematyki. Szczególnie ciekawie wyglądałoby wykorzystanie w procesach negocjacyjnych dorobku logiki pytań. Przejście między logiką a retoryką czy erystyką, niezbyt popularnymi lub raczej niezbyt poważnie traktowanymi dyscyplinami filozofii, byłoby w tym przypadku dość płynne. Oczywiście retoryka wciąż miałaby swe podstawowe zastosowanie, tj. uczenie mówców sztuki przekonywania słuchaczy. Mimo że znajomość i umiejętność posługiwania się Schopenhauerowskimi chwytami erystycznymi powinna być jedną z podstawowych kompetencji polityków, prezesów firm, mediatorów czy marketingowców, wciąż można spotkać się z ignorancją w tej dziedzinie, a w najlepszym razie z nieświadomym posługiwaniem się dobrze opisanymi technikami. Widać tu doskonale różnice między filozofem a psychologiem: po pierwsze, filozof pragnie wpłynąć na rozmówcę samym porządkiem przesłanek i wniosków, nie zaś osobowością czy cechami charakteru; po drugie, podchodzi do przekonywania w sposób techniczny, szuka powtarzalnych reguł.

Kolejnym istotnym zestawem zagadnień są kwestie etyczne. Również tu na jaw wychodzą różnice między ofertą psychologa a tym, co może zaproponować filozof-etyk. Warto dodać, że w tym miejscu w największym stopniu pokrywają się projekty filozofii eksperckiej oraz doradztwa filozoficznego.

Bez wątpienia każdy filozof może przeprowadzić z potrzebującą tego osobą rozmowę dotyczącą kwalifikacji moralnej jej czynów (dokonanych bądź zamierzonych). W przeciwieństwie do, powiedzmy, spowiednika może zaproponować kilka różnych ocen oraz wskazać ich podstawy (użyteczność, deontologia, aretologia). Może w tym celu wykorzystać klasyczne przypadki, takie jak dylemat mostka i zwrotnicy. Tym, co wszakże różni doradcę filozoficznego od filozofa-eksperta, jest, jak już zaznaczono, adresowanie wykładu do grupy, nie do jednostki. Wydaje się, że głównym polem jego aktywności może być zatem tworzenie kodeksów etyk zawodowych. Za przykład może posłużyć środowisko informatyków, które samo wystąpiło do filozofów z prośbą o wspólne opracowanie takiego kodeksu¹⁰. Wśród problemów etyczno-prawnych informatyki można wymienić m.in. zaufanie w sieci, wykluczenie sieciowe, odpowiedzialność za publikowane treści, relacje zawodowe w sieci, poszanowanie prawa do własności i poufności danych. Są to znów tylko przykłady, niewyczerpujące wszystkich możliwości, ilustrujące tezę, że ekspertyza ma zawsze charakter dziedzinowy.

Wykres 2. Współczesne dyscypliny filozoficzne objęte projektem filozofii eksperckiej

Źródło: opracowanie własne.

¹⁰ Kodeks etyczny Stowarzyszenia Sprzętu Komputerowego oraz Karta Praw i Obowiązków Dydaktyki Elektronicznej: <http://mumelab01.amu.edu.pl/Wprowadzenie-HTML/KO-09-01.html> [30.12.2014].

3. Filozofia ekspercka – dydaktyka

Ostatnim, od strony praktycznej być może kluczowym problemem, jest kwestia kształcenia przyszłych filozofów-ekspertów. Chodzi o decyzję, wybór między kształceniem profilowanym, dostosowanym do zadań i kompetencji wymaganych przez filozofa-eksperta, a kształceniem tradycyjnym, obejmującym czytanie Platona, Heideggera itd. Wbrew pozorom nie jest to łatwy wybór – uważa się bowiem, że szczególne kompetencje filozofów rozwijają się właśnie w trakcie interpretacji subtelnych i analitycznych dzieł klasyków. W Poznaniu (UAM), ośrodku, który jako pierwszy podejmuje się otwartej promocji i kształtowania nowego modelu filozofii, obie strategie są obecne. Z jednej strony, na piątym roku filozofii ogólnej prowadzony jest kurs filozofii eksperckiej, obejmujący wykład oraz ćwiczenia, przy zachowaniu pozostałych kursów z historii filozofii i filozofii współczesnej. Z drugiej, otwarto specjalizację: zarządzanie wiedzą na kierunku filozofia, w ramach której studenci poznają także teorię zarządzania, psychologię poznawczą, podstawy marketingu i infobrokerstwo. Również w Lublinie (UMCS) na nowo otwartej specjalności: doradztwo i komunikacja w biznesie, oprócz doradztwa filozoficznego, retoryki czy doradztwa etycznego w biznesie, wykładany jest przedmiot: racjonalność ekspercka i procesy decyzyjne. Przytoczę sylabus tych ostatnich zajęć, by pokazać adekwatność prezentowanej tu, częściowo faktycznej, a częściowo jeszcze tylko możliwej, wizji (projektu) filozofii eksperckiej względem wymogów dydaktycznych, oczekiwań studentów i możliwości samych uniwersytetów:

Celem przedmiotu jest analiza specyfiki wiedzy eksperckiej pod kątem jej racjonalności i efektywności. Zostaną przedstawione podstawowe koncepcje wiedzy i racjonalności eksperckiej oraz różnice między sposobem podejmowania decyzji przez ekspertów i laików. Szczególny nacisk zostanie położony na procesy decyzyjne w warunkach poznawczej niepewności: ograniczonego czasu i niedostatecznej wiedzy. Przedstawiona zostanie koncepcja wiedzy ukrytej oraz waga kontekstu i emocji w podejmowaniu decyzji [...], sposoby doskonalenia umiejętności decyzyjnych oraz etapy zdobywania wiedzy eksperckiej. Analizie poddane zostaną czynniki wpływające na rozwój wiedzy i kompetencji eksperckiej (czynniki psychologiczne, sytuacyjne i społeczne)¹¹.

¹¹ <http://syjon-1.umcs.lublin.pl/metacortex/show/0/31446> [30.12.2014].

Nie sposób dziś rozstrzygnąć, która z tych strategii przyniesie lepsze efekty. Podobnie jest z powodzeniem samej filozofii eksperckiej oraz szansą na to, że filozofia kiedykolwiek opuści mury akademii – czas będzie sędzią.

Literatura

- Dreyfus H.L., Dreyfus S.E., *Mind Over Machine: The Power of Human Intuition and Expertise in the Era of the Computer*, The Free Press, New York 1986.
- Filipowicz G., *Zarządzanie kompetencjami – perspektywa firmowa i osobista*, Wolters Kluwer Polska, Kraków 2014.
- Jemielniak D., Kobus M., *Ekonomia daru i społeczności otwartej współpracy – nowe kierunki badań społecznych*, „E-mentor” 4(56)/2014.
- Jemielniak D., Kociatkiewicz J., *Knowledge Management: Fad or Enduring Organizational Concept?*, w: D. Jemielniak, J. Kociatkiewicz (red.), *Handbook of Research on Knowledge – Intensive Organizations*, IGI Global Press, Hershey – New York 2008.
- Kodeks etyczny Stowarzyszenia Sprzętu Komputerowego oraz Karta Praw i Obowiązków Dydaktyki Elektronicznej: <http://mumelab01.amu.edu.pl/Wprowadzenie-HTML/KO-09-01.html> [30.12.2014].
- Nonaka I., Takeuchi H., *The Knowledge-creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*, Oxford University Press, Oxford 1995.
- Oleksyn T., *Zarządzanie kompetencjami teoria i praktyka*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006.
- Polanyi M., *The Tacit Dimension*, University of Chicago Press, Chicago 1966.
- Reuter M., *Kognitywistyczne ujęcia konfabulacji: podejście pamięciowe vs. epistemiczne*, „Studia z Kognitywistyki i Filozofii Umysłu” 1(6)/2012.
- Ryle G., *Knowing How and Knowing That*, „Proceedings of the Aristotelian Society” 46/1945–1946.
- <http://mumelab01.amu.edu.pl/Wprowadzenie-HTML/KO-09-01.html> [30.12.2014].
- <http://syjon-1.umcs.lublin.pl/metacortex/show/0/31446> [30.12.2014].
- <http://tadeuszbartos.pl/03/index.html> [30.12.2014].